

Модернізація галузевої структури промислового потенціалу України

Станасюк Н.С.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри менеджменту
та міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»

Згідно з авторською методикою у статті проведено оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу України в галузевому розрізі. Встановлено, що за рівнем розвитку як відтворювального, так і реалізованого потенціалу перші позиції займає переробна промисловість. На основі узагальнення світового досвіду запропоновано напрями модернізації галузевої структури національного промислового потенціалу.

Ключові слова: промисловий потенціал, галузева структура, модернізація, зарубіжний досвід, промисловий розвиток.

Станасюк Н.С. МОДЕРНИЗАЦИЯ ОТРАСЛЕВОЙ СТРУКТУРЫ ПРОМЫШЛЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА УКРАИНЫ

Согласно авторской методике в статье проведена оценка уровня развития промышленного потенциала Украины в отраслевом разрезе. Установлено, что по уровню развития как воспроизводственного, так и реализованного потенциала первые позиции занимает перерабатывающая промышленность. На основе обобщения мирового опыта предложены направления модернизации отраслевой структуры национального промышленного потенциала.

Ключевые слова: промышленный потенциал, отраслевая структура, модернизация, зарубежный опыт, промышленное развитие.

Stanasyuk N.S. MODERNIZATION OF SECTORAL STRUCTURE OF INDUSTRIAL POTENTIAL OF UKRAINE

The estimation of the level of the industrial potential development of Ukraine in branch view was conducted by the author's methodology in the article. It was defined that by the development level of both reproductive and realized potential, the processing industry occupies a leading position. On the basis of generalization of the world experience, the ways of modernization of the sectoral structure of the national industrial potential are offered.

Keywords: industrial potential, sectoral structure, modernization, international experience, industrial development.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Динамічне нарощування промислового потенціалу країни слід розглядати як один з найважливіших чинників зростання конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Позитивний досвід розвинених країн світу щодо подолання фінансових криз ще раз засвідчує необхідність збалансованого розвитку промисловості в галузевому розрізі. Формування економічно ефективної галузевої структури національного промислового потенціалу створить умови для підвищення рівня економічного розвитку країни та зростання рівня добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вибір стратегічного орієнтира країни на євроінтеграцію, необхідність зміни пріоритетів промислового розвитку привертають увагу вчених до питань вдосконалення та модернізації структури національного промислового потен-

ціалу. Зокрема, Т.В. Уманець та О.В. Дарієнко вважають, що сучасна структура промисловості повинна формуватися з урахуванням інвестиційної привабливості галузей, сприятливості природно-кліматичних умов, наявності споживчого потенціалу [1, с. 60]. На необхідності зміни галузевих пропорцій наголошує Н.Я. Скірка, а також зазначає, що «сучасна структура національної економіки не має в собі потенціалу довгострокового економічного зростання і обумовлює потребу кардинальних змін» [2]. Питання, пов'язані з удосконаленням галузевої структури з урахуванням просторових особливостей розвитку промислового потенціалу, розкриті в праці [3, с. 103-113]. Вчені наголошують на тому, що Україні притаманна структура промислового виробництва з орієнтацією на розвиток важкої індустрії та диспропорційністю розвитку промислового потенціалу в просторовому

аспекті (концентрація промисловості в східних та центральних регіонах). А.О. Касич пов'язує процес структурних трансформацій з модернізацією промисловості, яка передбачає проведення змін з урахуванням досягнень науки [4, с. 68]. На думку провідних вчених Інституту економіки та прогнозування НАН України, сучасна промисловість виступає основним генератором науково-технічного прогресу та інновацій [5, с. 102]. Як бачимо, вітчизняні науковці мають значні напрацювання із зазначеної проблематики, що свідчить про актуальність дослідження, спрямованого на вдосконалення галузевої структури промислового потенціалу з урахуванням сучасних векторів розвитку світової економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу в галузевому аспекті, визначення тенденцій зміни та обґрунтування напрямів модернізації галузевої структури на основі узагальнення світового досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу пропонуємо здійснювати шляхом застосування інтегрального оцінювання та визначення відповідних інтегральних індексів (відтворювального та реалізованого потенціалів), методика визначення яких обґрунтована в праці [6, с. 248-252]. При цьому базовими елементами, які формують компонентну структуру промислового потенціалу, є соціально-трудова, виробничо-господарська, фінансово-інвестиційна та інноваційна складові. Формування масиву первинних показників було проведено з урахуванням можливостей одержання відповідних статистичних даних з інформаційної бази Головного управління статистики України.

В табл. 1 представлено динаміку рівня розвитку відтворювального промислового потенціалу в галузевому розрізі.

Одержані результати свідчать про те, що сьогодні переробна промисловість характеризується найкращими умовами для подальшого розвитку, що відображає закономірний процес, характерний для розвинутих країн Європи. Позитивною динамікою рівня розвитку відтворювального потенціалу також характеризуються добувна промисловість і розроблення кар'єрів та водопостачання.

Динаміка рівня розвитку реалізованого промислового потенціалу в галузевому розрізі представлена в табл. 2.

Таблиця 1

Динаміка рівнів розвитку відтворювального промислового потенціалу в розрізі основних функціональних складових

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні індекси рівня розвитку				
	соціально-трудова складова	виробничо-господарської складова	фінансово-інвестиційної складова	Інноваційної складова	відтворювального потенціалу
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів					
2013 р.	0,008	0,071	0,040	0,467	0,057
2014 р.	0,008	0,017	0,083	0,665	0,052
2015 р.	0,008	0,009	0,173	0,499	0,050
Переробна промисловість					
2013 р.	0,006	0,005	0,004	0,000	0,002
2014 р.	0,006	0,012	0,001	0,000	0,002
2015 р.	0,005	0,082	0,001	0,000	0,003
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря					
2013 р.	0,264	0,124	0,041	0,173	0,123
2014 р.	0,253	0,072	0,120	0,163	0,137
2015 р.	0,283	0,154	0,131	0,423	0,222
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами					
2013 р.	0,287	0,119	0,258	0,524	0,261
2014 р.	0,337	0,089	0,057	0,797	0,192
2015 р.	0,366	0,112	0,042	0,177	0,132

Джерело: розраховано за [7]

За рівнем розвитку реалізованого потенціалу також перше місце посідає переробна промисловість, що дає змогу її віднести до пріоритетного виду діяльності, який в майбутньому повинен стати основою промислового розвитку країни. Значна втрата позицій добувної промисловості та розроблення кар'єрів перш за все зумовлена воєнним конфліктом на сході країни, що призвів до руйнування відповідних виробничих потужностей та катастрофічного падіння обсягів промислового виробництва.

Зазначимо, що нарощування темпів зростання промислового потенціалу значною мірою обумовлюється ефективністю його галузевої структури. Успішний економічний розвиток у більшості розвинутих країн світу був досягнутий завдяки проведенню відповідних

структурних перетворень в національній економіці. Тому формування економічно ефективної галузевої структури промислового потенціалу є надзвичайно важливим завданням.

Таблиця 2

Динаміка рівнів розвитку реалізованого промислового потенціалу в розрізі основних функціональних складових

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні індекси рівня розвитку				
	соціально-трудова складова	виробничо-господарської складова	фінансово-інвестиційної складова	інноваційної складова	реалізованого потенціалу
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів					
2013 р.	0,571	0,607	0,002	0,992	0,162
2014 р.	0,487	0,635	0,002	0,996	0,158
2015 р.	0,460	0,266	0,286	0,944	0,426
Переробна промисловість					
2013 р.	0,005	0,000	0,056	0,010	0,004
2014 р.	0,005	0,000	0,391	0,000	0,002
2015 р.	0,005	0,000	0,018	0,000	0,001
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря					
2013 р.	0,006	0,782	0,816	0,010	0,079
2014 р.	0,007	0,737	0,366	0,960	0,206
2015 р.	0,007	0,758	0,019	0,916	0,098
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами					
2013 р.	0,681	0,777	1,361	0,010	0,291
2014 р.	0,722	0,727	0,028	0,946	0,343
2015 р.	0,770	0,594	0,018	0,947	0,297

Джерело: розраховано за [7]

Формування галузевих пріоритетів розвитку промислового потенціалу повинно здійснюватися з урахуванням векторів розвитку світової економіки. Відповідно до Концепції сталого розвитку частка переробної промисловості в національній економіці повинна становити 20%, а у її галузевій структурі близько 50% повинно належати високо- та середньотехнологічним промисловим виробництвам. Згідно з топом «50 Fastest-Growing Industries» [8] та топом «100 Fastest-Growing Companies» [9] найбільш перспективними видами промислової діяльності останніх років вважаються виробництво комп'ютерів, що пов'язано з широким розвитком сфери послуг і розробки

програмного забезпечення, та біоенергетика. З огляду на досвід країн Європейського Союзу основними галузями міжнародної спеціалізації в умовах глобальної економіки є машино- та приладобудування, харчова, легка та хімічна промисловість, а також атомна енергетика, біотехнології, розвиток яких сприяє формуванню більш високих технологічних укладів в економіці країни.

На основі узагальнення зарубіжного досвіду та з урахуванням сучасних тенденцій розвитку світової економіки як основні стратегічні напрями модернізації галузевої структури промислового потенціалу слід визначити такі:

– збільшення питомої ваги переробної промисловості за рахунок розвитку високо- та середньотехнологічних промислових виробництв;

– екологізація промислового виробництва та енергозбереження (перехід на маловідходні та ресурсозберігаючі технології, розвиток біоенергетики);

– інтенсивне запровадження досягнень науки і техніки (освоєння космосу, розвиток робототехніки, налагодження виробництва автомобілів «нового покоління»).

Висновки з цього дослідження. На основі вищевикладеного можна зробити такі висновки.

1) За результатами оцінювання рівня розвитку як відтворювального, так і реалізованого потенціалу перші позиції займає переробна промисловість, що засвідчує перспективність її розвитку в майбутньому.

2) Сучасна галузева структура промислового потенціалу України є неефективною у зв'язку з тим, що має сировинну орієнтацію промислового розвитку із переважанням ресурсоємних та енергозатратних промислових виробництв.

3) Модернізація галузевої структури промислового потенціалу повинна бути спрямована на нарощування потенціалу переробної промисловості (перш за все технологічного) та зменшення частки ресурсо- та енергозатратних промислових виробництв, що сприятиме становленню інноваційної економіки як обраного стратегічного орієнтира розвитку країни.

4) Проведення модернізації в галузевому аспекті слід узгоджувати з просторовими особливостями розвитку промислового потенціалу, тобто з урахуванням природно-ресурсного, виробничого, інфраструктурного потенціалів окремих адміністративно-територіальних одиниць, що дасть змогу досягнути збалансованого промислового розвитку країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Уманець Т.В. Галузева структура промисловості України з урахуванням векторів розвитку глобальної економіки / Т.В. Уманець, О.В. Дарієнко // *Development strategy of science and education: collection of scientific articles*. – Fidelity editions, Namur, Belgique, 2017. – P. 58-63.
2. Скірка Н.Я. Галузева структура національної економіки і напрями її оптимізації / Н.Я. Скірка // *Ефективна економіка*. – 2013. – № 9. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
3. Орловська Ю.В. Трансформація галузевої структури економіки старопромислових регіонів України: пріоритети та орієнтири / Ю.В. Орловська, С.В. Літовченко // *Економічний простір*. – 2016. – № 106. – С. 103-114.
4. Касич А.О. Модернізація як стратегічне завдання розвитку промисловості України / А.О. Касич // *БІЗНЕС-СІНФОРМ*. – 2016. – № 7. – С. 67-72.
5. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток: наукова доповідь / за ред. Л.В. Шинкарук. – К.: НАН України ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2015. – 304 с.
6. Станасюк Н.С. Визначення індикаторів оцінювання промислового потенціалу переробної промисловості / Н.С. Станасюк // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку»*. – 2017. – № 862. – С. 247-253.
7. Відкрита статистична база Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Top 50 Fastest-Growing Industries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.acinet.org>
9. 100 FASTEST-GROWING COMPANIES [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://money.cnn.com>